

SVIATOSTI

1. Sviatosti – všeobecne
 2. Sviatosť Eucharistie
 3. Sviatosť zmierenia
 4. Sviatosť birmovania
-

1. Sviatosti – všeobecne

Keď sme si pri Prvom božom prikázaní Desatora hovorili o modlitbe, spomínali sme niekoľko podmienok správnej modlitby. Najdokonalejšia modlitba je tá, v ktorej sú zachované všetky tri podmienky. Čím nižšia úroveň zachovania podmienok, tým menej kvalitná modlitba a čím menej kvalitná modlitba, tým menej účinná. Je to logické. Sila modlitby je aj v jej dokonalosti a dispozícii toho, kto sa modlí.

To isté platí aj o sväteniach – teda rôznych žehnaniach, posväteniach atď. Ich účinnosť je závislá od toho, kto ich udeľuje.

Úplne inak to však funguje v prípade sviatostí, ktorými sa budeme zaoberať v tejto prednáške. Keďže nie je priestor pre všetky, rozoberieme si v krátkosti len tie, ktoré sú pre nás najdôležitejšie a momentálne najaktuálnejšie.

Čo sú to ale sviatosti? Čo rozumieme pod týmto pojmom?

Sviatosti definujeme jednoducho ako **viditeľné znaky neviditeľnej Božej milosti**. Už som spomínal, že fungujú inak ako modlitba a sväteniny. Tam viditeľný znak kríža pri požehnaní nemusí znamenať istý príchod božej milosti. Pri sviatosti je to práve tak: Ak vidíme viditeľný znak, môžeme mať istotu, že s ním prišla aj neviditeľná milosť božia.

Z toho vyplýva, že každá sviatosť má niečo „viditeľné“, čím sa udeľuje a čo je špecifické práve pre ňu.

V minulosti sa vyskytli názory teológov, že sviatosti tiež účinkujú podľa dispozície toho, kto ich vysluhuje. Teda, ak by napríklad kňaz v ťažkom hriechu zhotovoval Eucharistiu, nemohol by ju vlastne zhotoviť platne. Nedošlo by ku skutočnej premene podstaty chleba na Telo a vína na Krv. Podobne by to bolo pri všetkých sviatostiach, čo je nemysliteľné, lebo by nikto nemohol mať istotu, či prijal sviatosť platne. Boli to však len názory, ktoré Cirkev zavrhla. Učením Cirkvi je platnosť vyslúženej sviatosti bez ohľadu na vnútornú dispozíciu vysluhovateľa. Pokiaľ je zachovaná materiálna aj formálna stránka sviatosti, máme istotu, že sviatosť účinkuje úplne. Pri sviatosti účinnosť neklesá ani nestúpa ako napríklad pri modlitbe alebo sväteniach. Sviatosti sú buď účinné úplne alebo vôbec.

Čo je materiou a formou sviatosti? Môžeme tam zaradiť všetko to, bez čoho konkrétna sviatosť nemôže byť sviatosťou. Ako príklad si zoberme najzákladnejšiu sviatosť, bez ktorej nie je možné platne prijať žiadne iné – sviatosť krstu. Pri sviatosti krstu je zmyslami vnímateľným znakom liatie vody na hlavu krstenca. To je matéria. Tá však nestačí. Nie je to totiž hocijaké liatie vody ale liatie, ktoré ma konkrétnu formu a tú mu dáva krstná formula, ktorú počas liatia vysloví krstiteľ. Preto len ten môže platne krstiť, kto spojí tieto dve časti – materiou a formu. Inak by krstom mohla byť aj veľkonočná polievačka.

Podobne má každá sviatosť svoj zmyslami vnímateľný znak.

Cirkev pozná spolu sedem sviatostí a každú z nich ustanovil Ježiš Kristus. Nik iný takú moc ani nemá. Preto Cirkev už žiadnu inú ustanoviť nemôže, ale nemôže žiadnu zo siedmich ani zrušiť. Každá sviatosť má svoj základ vo Svätom písme. Spôsob vysluhovania sa časom menil, no nezmenil sa podstatný znak žiadnej z nich.

Podľa vysluhovateľov môžeme sviatosti rozdeliť do troch kategórií:

- tie, ktoré má moc vysluhovať každý človek: krst a sviatosť manželstva;
- tie, ktoré má moc vysluhovať každý kňaz a len kňaz: birmovanie, Eucharistia, pokánie, pomazanie chorých;
- tie, ktoré má moc vysluhovať len biskup: kňazstvo.

Taktiež môžeme rozlišovať sviatosti ktoré sú ku spáse nevyhnutné a tie, ktoré bezprostredne ku spáse potrebné nie sú.

Nevyhnutne potrebná ku spáse je sviatosť krstu a potom sviatosť zmierenia, ktorá odpúšťa večný trest tým, ktorý sa dopustil ťažkého hriechu po krste. Sviatosť zmierenia je však nahraditeľná aj dokonalou ľútosťou.

Ku spáse je potrebná aj keď nie nevyhnutne aj sviatosť Eucharistie, lebo bez milosti, ktorú dáva, nemôže človek s istotou kráčať po ceste spásy.

Rozoberme si teraz tri, pre nás najaktuálnejšie sviatosti:

2. Sviatosť Eucharistie

Ježiš Kristus ju ustanovil pri poslednej večeri vo štvrtok pred svojím umučením. Čítame o tom v evanjeliu podľa sv. Lukáša:

„Keď prišla hodina, zasadol za stôl a apoštoli s ním. Tu im povedal: „Veľmi som túžil jesť s vami tohoto veľkonočného baránka skôr, ako budem trpieť. Lebo hovorím vám: Už ho nebudem jesť, kým sa nenaplní v Božom kráľovstve.“ Vzal kalich, vzdával vďaky a povedal: „Vezmite ho a rozdeľte si ho medzi sebou. Lebo hovorím vám: Odteraz už nebudem piť z plodu viniča, kým nepríde Božie kráľovstvo.“ Potom vzal chlieb a vzdával vďaky, lámal ho a dával im, hovoriac: „Toto je moje telo, ktoré sa dáva za vás. Toto robte na moju pamiatku.“ Podobne po večeri vzal kalich a hovoril: „Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás. „

(Lk 22, 14 – 20)

Tým Ježiš spôsobil, že Eucharistia nie je len symbol alebo obraz, ale mocou Boha je ním samým. Ako sa to deje?

Matériou sviatosti Eucharistie je chlieb a víno a formou sú slová premenenia, ktoré použil Ježiš pri poslednej večeri, sú zaznamenané vo Sv. písme a používané pri slávení liturgie od počiatku. Predpisy týkajúce sa chleba a vína sú jednoduché: vyžaduje sa čisto pšeničný čerstvý chlieb a víno z viniča, ktoré nesmie byť pokazené.

Keď kňaz úmyselne spojí materiu a formu dôjde k zmene podstaty chleba a vína, pričom ich vlastnosti sa nemenia. Tu si spomeňme, čo sme si hovorili o podstate a vlastnostiach vecí. O tom, že podstata je to čo robí vec tým, čím je a vlastnosti sa na podstatu upínajú. Preto je možné aby sa zmenila podstata, ale vlastnosti, ktoré vnímame zmyslami, sa nezmenia. Keďže však vlastnosti nerobia vec vecou, ale jej podstata, už nemôžeme o tom, čo vyzerá navonok ako chlieb a víno tvrdiť, že sú chlebom a vínom.

Takáto moc bola zverená jedine apoštolom, ktorých nástupcami sú biskupi a tí ju dávajú kňazom. Nik iný nemá moc spôsobiť zmenu podstaty v chlebe a víne.

Tým, že je podstatne prítomný Ježiš v Eucharistii, je vlastne prítomný úplne kompletne so svojím božstvom i človečenstvom, telom i ľudskou dušou.

Keďže Eucharistia nie je len symbol, ale je to skutočne živý a svätý Boh, kladú sa aj veľmi prísne podmienky pre toho, kto chce Eucharistiu prijímať. Prvá a najzákladnejšia podmienka je, že ten, kto prijíma Eucharistiu, musí byť v stave posväcujúcej milosti, teba bez ťažkého hriechu. V opačnom prípade dochádza ku svätokrádežnému prijímaniu Eucharistie. Také prijímanie neslúži na spásu ale na odsúdenie a zatratenie ako hovorí sv. Pavol: *„A tak vždy, keď budete jesť tento chlieb a piť tento kalich, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde. Kto by teda jedol chlieb alebo pil Pánov kalich nehodne, previní sa proti Pánovmu telu a krvi. Nech teda človek skúma sám seba, a tak je z toho chleba a pije z kalicha. Lebo kto je a pije, a nerozoznáva telo, ten si je a pije odsúdenie.“* (1Kor 11, 26 – 29)

Ďalšou podmienkou je, aby ten, kto prijíma Eucharistiu, skutočne rozlišoval medzi chlebom a Telom. To je aj medzník, podľa ktorého sa posudzuje, či môžu deti pristúpiť ku prvému svätému prijímaniu – teda či sú schopné rozlíšiť chlieb od Eucharistie.

Podobne ako pri modlitbe je podmienkou prijatia Eucharistie dobrý úmysel. Sv. prijímanie nie je možné obetovať za morálne zlo.

Poslednou podmienkou prijatia Eucharistie je zachovanie eucharistického pôstu. Dnes platí zákon aspoň hodinu pred prijatím Eucharistie zdržať sa akéhokoľvek pokrmu a nápoja okrem liekov a vody. Od eucharistického pôstu ospravedlňuje akýkoľvek rozumný dôvod. Napríklad ak by niekto šiel do kostola pol hodinu pred začiatkom omše a po príchode zistí, že sv. omša je o pol hodinu skôr ako predpokladal, môže pristúpiť ku sv. prijímaniu, aj keď neúmyselne nedodržel eucharistický pôst.

Duchovný význam prijímania Eucharistie si môžeme prečítať pri téme Cirkevných prikázaní, kde sme sa ňou zaoberali.

3. Sviatosť zmierenia

KKC hovorí o tých, ktorí chcú prijať Ježiša v eucharistickom prijímaní toto:

„Ak si je niekto vedomý, že spáchal smrteľný hriech, nesmie prijať Eucharistiu, ak prv nedostal rozhrešenie vo sviatosti pokánia.“ (KKC 1415)

Sviatosť zmierenia ustanovil Ježiš Kristus po svojom vzkriesení, keď daroval apoštolom Ducha Svätého a zároveň moc odpúšťať hriechy slovami: *„Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané.“* (Jn 20, 22 – 23)

To ale neznamená, že Boh nemôže inak odpustiť hriechy. Niekedy sa totiž veriaci vyhovárajú, že nepotrebujú hovoriť svoje hriechy kňazovi, aby im ich Boh odpustil. Že oni ich hovoria priamo Bohu a Boh nepotrebuje kňazov, aby mohol odpúšťať hriechy. Je to pravda. Boh nepotrebuje kňazov, aby mohol odpúšťať hriechy. Môže odpúšťať hriechy aj bezprostredne. Problém je v tom, že *to tak nechce*. Dôkazom toho je zverenie tejto moci apoštolom a skrze nich biskupom a kňazom. Keby chcel odpúšťať hriechy bezprostredne, tak by to neurobil.

Teda každý, kto sa po krste dopustil ťažkého hriechu, môže sa ho zbaviť len prostredníctvom sviatosťného zmierenia. Výnimočný spôsob existuje v dokonalej ľútosti, ale len vtedy, ak by hriešnik nemal možnosť vyznať svoje hriechy pred kňazom. A aj vtedy musí mať úmysel všetky hriechy vyznať kňazovi hneď, ako to bude možné.

Odpúšťať hriechy vo sviatosti zmierenia môže len platne vysvätený kňaz, ktorý na to dostal poverenie od svojho biskupa. Ak by biskup z nejakého dôvodu nedovolil kňazovi vysluhovať zmierenie a on by to predsa robil, nebolo by platné.

Ku platnosti sviatosti zmierenia je potrebné zachovať matériu a formu.

Matériou sviatosti zmierenia je vyznanie hriechov kajúcnika. Ak by kajúcnik nevyznal žiadny (teda aspoň ľahký hriech), nemôže dostať platné rozhrešenie, lebo chýba podstatná časť sviatosti. Pre správne vyznanie hriechov je potrebné, aby kajúcnik vyznal všetky ťažké hriechy, prípadne okolnosti hriechov a pokiaľ je možné určiť počet, tak aj ten. Ak by kajúcnik úmyselne vyjadroval ťažké hriechy tak, aby tomu kňaz celkom nerozumel a on sa nemusel hanbiť, spôsobil by vadu vyznania hriechov a teda neplatnosť rozhrešenia.

Taktiež ak by kajúcnik vedome zamlčal čo i len jediný ťažký hriech, prijíma sviatostné rozhrešenie neplatne. Tridentský koncil hovorí o tom takto:

„Keď sa veriaci v Krista snažia vyznať všetky hriechy, na ktoré sa rozpamätajú, bezpochyby predkladajú všetky Božiemu milosrdenstvu na odpustenie. Tí však, čo robia ináč a vedome niektoré zamlčujú, nepredkladajú Božej добрote nič na odpustenie prostredníctvom kňaza. Lebo ak sa chorý hanbí odkryť lekárovi ranu, medicína nelieči, čo nepozná.“¹

Kedže kajúcnici na to zabúdajú, ešte raz zopakujem, že je povinnosť pri ťažkých hriechoch povedať ich počet, pokiaľ je to možné, pokiaľ to možné nie je, musí kajúcnik upozorniť kňaza, že sa to stalo viac krát. Kňaz je vo sviatosti zmierenia aj lekárom, ktorý sa snaží hriešnikovi pomôcť. Žiadny lekár však nemôže pomôcť, pokiaľ nepozná diagnózu. Ak budeme pred lekárom tajiť svoje choroby, tak môžeme umrieť aj priamo v jeho rukách.

Ešte dôležitejšia, než vyznanie hriechov, je pre kajúcnika ľútosť. Musí to byť skutočná „bolesť duše nad spáchaným hriechom a jeho zavrnutie s predsavzatím viac nehrešiť“².

Ak by niekto pristupoval ku sviatosti zmierenia a nemal by úmysel chrániť sa z celej sily hriechu, nemohol by ani skutočne ľutovať svoj hriech. To isté platí aj o náprave spáchaného zla. Ak ten, to pristupuje ku sviatosti zmierenia, nemá v úmysle napraviť spáchané zlo, ktoré sa napraviť dá, nemôže mať v sebe skutočnú ľútosť.

No a nakoniec je logické, že tomu, kto by sa nechcel zrieknuť čo i len jedného ťažkého hriechu, nebudú odpustené ani ostatné. Preto ani kňaz nesmie udeliť rozhrešenie tomu, o kom má vedomosť, že sa nechce vzdať ťažkého hriechu. Ak by to urobil, oklamal by kajúcnika, lebo jeho rozhrešenie by nemohlo byť platné. To je napríklad prípad tých, ktorý žijú v nemanželskom zväzku ako druh a družka a teda v stave ťažkého hriechu.

Ku úplnosti sviatosti zmierenia sa vyžaduje od kajúcnika prijať uložené pokánie. Sviastosťou zmierenia sa odpúšťajú všetky hriechy ale neodstraňujú sa všetky nezriadenosti, ktoré hriech spôsobil. Preto musí kajúcnik urobiť niečo viac než len vyznať hriechy vo sviatosti zmierenia. Ak by kajúcnik už pri sviatostnom zmierení mal úmysel nevykonať uložený skutok pokánia, nemohol by prijať platné sviatostné rozhrešenie.

Ku sviatostnému odpusteniu je nevyhnutne potrebné platné kňazské rozhrešenie.

Nakoniec si spomeňme účinok sviatostného rozhrešenia, ktorým sa odpúšťajú všetky hriechy, večný trest a časť dočasných trestov a kajúcnik znovunadobúda stav svätosti.

¹ TRIDENTSKÝ KONCIL, 14. zasad., *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, kap. 5: DS 1680

² TRIDENTSKÝ KONCIL, 14. zasad., *Doctrina de sacramento Paenitentiae*, kap. 4: DS 1676

4. Sviatosť birmovania

Pri krste každý človek dostáva Božiu milosť byť Božím dieťaťom a dedičom večného života. Krstná milosť sa završuje sviatosťou birmovania. Sviatosť birmovania nás kresťanov dokonalejšie spája s Cirkvou.

Krstom každý človek prijíma na seba povinnosť ohlasovať Božie evanjelium všetkému stvorenstvu. Prijímame povinnosť chrániť Cirkev a pomáhať jej rásť. Na túto úlohu je potrebná sila, keďže diabol útočí vždy tam, kde cíti najväčšie ohrozenie. Teda čím väčšia snaha kresťana, tým silnejšie útoky, a čím silnejšie útoky, tým viac milostí a síl je potrebných. O to sa stará dar Duchu Svätého, ktorí kresťania získavajú vo sviatosti birmovania.

Viditeľným znakom sviatosti birmovania je pomazanie krizmou na čele a vkladanie ruky so slovami: „Prijmi znak daru Duchu Svätého...“

Birmovanie, podobne ako krst, či kňazstvo, vtláča nezmazateľný znak do duše kresťana, preto je možné ho udeliť iba raz.

Platne môže vysluhovať birmovanie iba biskup alebo kňaz, ktorý je na to poverený.

Pre platnosť prijatia birmovania je zo strany birmovanca potrebný úmysel chcieť prijať birmovanie a vyžaduje sa aj stav posväcujúcej milosti.

Cirkevný zákon predpisuje vhodnú prípravu pokrsteného človeka na prijatie sviatosti birmovania. Príprava má byť adekvátna charakteru sviatosti birmovania ako sviatosti kresťanskej zrelosti.

Kresťania často prijímajú sviatosť birmovania práve preto, aby sa mohli stať oni sami krstnými či birmovanými rodičmi, alebo aj preto, aby mohli uzavrieť sviatosťné manželstvo. To je najnesprávnejší a hlúpy dôvod prijímania sviatosti a on sám svedčí o tom, že takí ľudia by sa nemali stať birmovnými či krstnými rodičmi, lebo sami nechápu význam sviatosti a hodnotu duchovného života a milosti. Ešte oveľa horšie je prijímať sviatosť birmovania zo znižných dôvodov, keďže u nás sa prijatie birmovky stalo možnosťou nahrabať si hmotné veci, ktorými birmovancov príbuzní bez rozmyslu obdarúvajú.

Ak neprijímame sviatosť kvôli milosti, ktorú nám cez ňu Boh ponúka, nemali by sme ju prijímať vôbec.

(Dary Duchu Svätého:

- 1. múdrosť,*
- 2. rozum,*
- 3. rada,*
- 4. sila,*
- 5. poznanie,*
- 6. nábožnosť,*
- 7. bážeň voči Bohu.)*